МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ГО “ВСЕУКРАЇНСЬКА АСАМБЛЕЯ ДОКТОРІВ НАУК
З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ”
МІЖНАРОДНА КАДРОВА АКАДЕМІЯ
UNIVERSIDAD CENTRAL DEL ECUADOR
UNIVERSIDAD TECNOLOGICA ISRAEL (REPÚBLICA DE ECUADOR)
“ANANIA SHIRAKATSI” UNIVERSITY OF INTERNATIONAL RELATION (ARMENIA)

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 8

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 30-річчю МАУП

“Актуальні проблеми модернізації
недержавного сектору освіти в Україні
у контексті світових тенденцій і національної практики”

м. Київ, МАУП, 11 квітня 2019 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2019

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 3 від 27.03.19)

Редакційна колегія:
М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
Є. О. Романенко (заступник голови), д-р наук з держ. упр., проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
А. М. Кислий, д-р юрид. наук., проф.;
О. Л. Фещенко, канд. екон. наук, доц.;
Л. В. Янюк (виконавчий редактор)

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008 —

С76 Вип. 8: Матеріали Міжнар. наук. конф. "Актуальні проблеми модернізації недержавного сектору освіти в Україні у контексті світових тенденцій і націо нальної практики", 11 квітня 2019 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2019. — 460 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2019
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2019

Литвиненко В. І., Кісілевич-Чорнойван О. М.
Історико-правові аспекти розвитку приватної вищої освіти у США *63*
Bakhov I. S.
Active and interactive teaching methods as instruments for efficient activity of non-governmental institutions of higher education *66*
Костенко Р. В.
Соціальна адаптація та соціалізація майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки у приватному ЗВО *69*
Бойченко Н. М.
Викладання етики як приклад значущості дисциплін гуманітарного профілю в освітніх програмах недержавних ЗВО *73*
Пархоменко-Куцевіл О. І.
Формування національної ідеї в системі освіти України *75*
Недюха М. П.
Концептуальні засади державної освітньої політики (на прикладі класичного приватного університету) *77*
Білий Л. Г.
Перспективи діяльності закладів вищої освіти приватної форми власності в контексті впровадження Закону України "Про вищу освіту" *79*
Коляденко Н. В.
Концептуальні основи підготовки медичних психологів у сучасних умовах реформування медичної та освітньої галузей *81*
Гула Р. В.
Мілітарний аспект в теоретичних проблемах розвитку освіти при використанні досвіду бойових дій *84*
Житник Н. В.
Особливості діяльності недержавного ЗВО в умовах ринку освітніх послуг: регіональний аспект *87*
Шаповалова А. М.
Модернізація недержавного сектору освіти в Україні: питання часу *90*
Мурашко М. І., Назарко С. О.
Особливості функціонування державних та приватних закладів вищої освіти *93*
Лісовський П. М.
Феномен недержавної освіти в сучасній Україні: стан, пріоритети, імперативи *96*
Мартишин Д. С.
Основні тенденції соціальної політики православних церков України в умовах процесів модернізації *98*
Дєгтяр О. А.
Інноваційний характер освітнього процесу недержавних закладів вищої освіти *104*
Лелик Л. І., Гринькевич О. С., Гринькевич В. М.
Ефективність вищої освіти в умовах глобальної академічної революції *106*
Dikarev O. I.
In search of a conceptual approach to "strategic culture" in elite preparation *109*

Д. С. МАРТИШИН
д-р теології, канд. наук з богослов'я, доц., НН ІМВСН МАУП

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПРАВОСЛАВНИХ ЦЕРКОВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРОЦЕСІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Сучасна людина є свідком того, що глобальний світ перебуває в фазі ціннісного та духовного зламу, коли руйнується колишня системи цінностей (релігія, історія, традиції) та народжується стихійна безсистемна нова система суспільних цінностей (релятивізм, модернізм, агностицизм), що може становити загрозу процесам подальшого духовного розвитку суспільства. Відомо, що розвиток України і усього світу проходить у світлі процесів модернізації, демократизації та глобалізації. Відтак і процеси створення нової соціальної політики церкви, процеси пошуку духовного шляху розвитку українського суспільства відбуваються у загальному контексті модернізації.

Наголосимо, що багатогранні процеси модернізації торкаються не лише політики, економіки, соціальної сфери, але й глобальних кардинальних суспільних відносин у світі, де починають домінувати демократія, індивідуалізм, раціональність, інформаційні технології, трансформація свідомості, економізм та експансія нових культурних цінностей. Відтак проблема становлення соціальної політики церкви найбільшою мірою залежить від укорінення в суспільній свідомості християнського світу важливості осмислення процесів модернізації у світлі християнського вчення. Теологічна думка церкви суттєво вплинула на розвиток ціннісної парадигми українського державотворення [3, с. 58–59]. Саме тому вона є актуальною не лише для богословських досліджень, але й для державного управління в цілому.

Загалом, аналіз наукових досліджень і публікацій надає підстави стверджувати, що ступінь розробленості теорії соціальної політики церкви у вітчизняній і світовій науці державного управління ще донедавна вважався незадовільним. Лише сьогодні світська наука та церковна думка спрямовують науковий вектор на питання соціальної доктрини християнства, політичної теології, соціального вчення церкви, домінування духовних цінностей у політичному житті [1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10].

Сучасний етап реформування державного управління в процесі демократичного розвитку Україні позначений інтенсивним і болісним пошуком принципово нових духовних рішень і глибоких ціннісних перетворень у всіх сферах життя держави, церкви та суспільства на шляху демократичного державотворення. На нашу думку, його успішність багато в чому залежатиме від того, наскільки ми будемо використовувати досвід соціальної політики православних церков України, дотримуватимемося фундаменту біблійних цінностей християнства в просторі українського державотворення.

Відомо, що теоретичні парадигми та моделі демократичного розвитку держави передбачають наявність важливої передумови — консолідації суспільства, релігійних та громадянських об'єднань навколо розуміння необхідності духовного шляху розвитку країни, готовності до сприйняття християнської ціннісної системи у розбудові життя сучасного суспільства. Професор М. Ф. Головатий нагадує: "Відмежувати політичну сферу від інших сфер суспільного життя доволі важко, а почасти навіть

неможливо. З одного боку, політика активно впливає на економіку, культуру, мораль, право, а з другого — вони впливають на політику, визначають її характер, особливості" [5, с. 28].

Проте і досі в соціальному вченні церкви та державному управлінні немає ґрунтовного компаративного аналізу ціннісних домінант християнської соціальної доктрини у процесі державотворення. Які духовні цінності об'єднують українські християнські церкви, релігійні громади, суспільство, а які роз'єднують, які духовні ідеї здатні привести християн до соборності, єдності, а які церковні, історичні, національні, цивілізаційні розбіжності між Українською православною церквою (УПЦ) та Православної церкви України (ПЦУ) — лише завести в глухий кут? На яких цінностях має будуватися українська національна доктрина державотворення? Надзвичайну актуальність саме такої постановки питання підтверджують останні події в житті українського православ'я.

Важливо, щоб поки що різні церковні інституції: Українська православна церква (УПЦ) — митрополит Онуфрій (Березовський) і Православна церква України (ПЦУ) — митрополит Епіфаній (Думенко), які з різних канонічних, історичних, політичних, культурологічних та геополітичних причин поки що не знайшли повного порозуміння та єдності, свідчили перед сучасним світом про духовні цінності християнства, утверджували теологічні засади розвитку науки, освіти, культури, працювали разом на благо української держави та суспільства.

Багатогранні процеси глобалізації глибоко зачіпають не тільки політичну та економічну сферу буття людства, а й весь комплекс духовних інтересів людини, релігійних громад, класів, цілих народів. З факторів, що сприяють гармонізації інтересів особистості і суспільства, які гарантують захист інтересів людини, її прав і свобод, особливе місце посідає соціальна політика. Саме в конструктивному взаємозв'язку соціальної політики і соціальної роботи церкви виявляються їх спільність і різниця, їх значущість у реалізації потреб та інтересів усього суспільства.

Аналізуючи науковий досвід України, Європи та США, доцільно зазначити, що в науковому світі християнської теології досі не усталилася термінологічна база для описання соціальної політики церкви. Науковці здебільшого говорять про такі визначення, поняття, терміни, дефініції: "соціальна доктрина християнства", "соціальне вчення церкви", "соціальне служіння церкви", "соціальна робота церкви", "християнська соціологія" [2, 8, 9, 16, 18]. При цьому в одних випадках зазначені словосполучення використовують як абсолютні тотожні, в других — як близькі поняття церковного життя, в третіх — як самостійні терміни, що позначають різні процеси та явища у житті християнства.

Виникає справедливе запитання: що таке політика загалом і соціальна політика церкви зокрема? Відомо, що при вивченні сутності політики як суспільного явища за основну точку відліку беруть грецьке politicos (прикметник, похідний від polis — поліс). Аристотель, як відомо, у своїй фундаментальній праці "Політика" доходить висновку, що політика — це своєрідна наука, мистецтво управління усіма справами, які супроводжують організоване співжиття людей [4, с. 11]. Інакше кажучи, вже на початку свого виникнення політика означала не що інше, як бажання і вміння жити спільно у "полісі" (за Аристотелем). Проте, як відомо, визначення у контексті соціального вчення християнства соціальної політики церкви як суспільного (соборного) явища змінювалося, уточнювалося. Його повноцінний аналіз можна здійснити лише на широкому міждисциплінарному тлі, з урахуванням напрацювань багатьох наук, і не лише теологічних, тобто в результаті діалогу державного управління, політології, соціології та соціальної доктрини церкви. Всебічний поступ православної

теології до конструктивного діалогу зі світськими науковцями передбачає, зокрема, й наукову інтеграцію, опанування та залучення до церковного наукового дискурсу методології та категоріального апарату соціологічних, філософських, політичних і державно-управлінських наук.

З точки зору політології, політика це: відносини між групами, класами, державами з приводу захоплення, збереження і зміцнення влади; система діяльності в різних сферах суспільного життя: духовній, політичній, соціальній та економічній; практична діяльність з реалізації політичного курсу при досягненні політичних цілей; участь у владних відносинах громадян, політичних діячів, суспільних організацій; мистецтво роботи з людьми, вміння враховувати і висловлювати їхні релігійні, духовні інтереси, моральні проблеми, можливості духовного й соціального розвитку, психологічні, професійні та інші якості. Саме остання характеристика найбільше підходить до визначення соціальної політики церкви.

Соціальна політика церкви, на думку представників християнської теології, будується на науково-богословському, соціологічному й політичному осмисленні минулого, сучасного і майбутнього християнства, місії церкви, її проповіді, соціального служіння, соціальної роботи, сфери суспільних відносин (церква та держава; церква та суспільство; церква та людина). Наголосимо, що роль соціальної політики церкви в житті суспільства важко переоцінити. Впродовж усієї історії людства соціальні питання соціуму були визначальними чинниками розвитку людини [6, с. 20-21].

Оскільки соціальна політика церкви — дуже складне і багатогранне явище, її визначенням може бути й таке: соціальна політика церкви — це духовне й соціальне явище, яке породжене активністю християнського світу, має власну мету й інтереси, які обумовлені християнської теологією, мораллю та вченням церкви. Наголосимо, що теорія соціальної політики виникла на ґрунті багатьох релігійних, духовно-моральних, соціальних, політичних, економічних та інших теорій. В соціальній політиці церкви відображені і розвинені ідеї єдності людини з Богом, цілісності антропології, соціальної справедливості, милосердя, любові, духовної гармонії, свободи, блага народу, рівності та гідності кожної людини.

Слід зазначити, що ідея розбудови соціальної політики церкви відповідає біблійним засадам формування місії християнства, релігійній етиці, християнській моралі, духовним цінностям і традиціям православ'я, прагненням християнського світу до соборності, єдності, соціальної справедливості, свободи, гідності й самореалізації людської особистості. На нашу думку, саме соціальна політика українських православних церков може стати ціннісною складовою національної доктрини державотворення. Без духовного фундаменту та духовної ідеї ніяка держава не може існувати й розвиватися. Розвиток української держави, громадянського суспільства і нації в цілому без національної ідеї на основі релігійних переконань та духовних цінностей так само неможливий, як життя тіла без душі [6, 15].

Варто наголосити, що вітчизняні дослідники не так давно звернулися до вивчення соціальної доктрини християнства, політичної теології, християнської соціології, соціальної політики церкви як до спеціальних предметів наукового дослідження. Тому різняться як підходи до вивчення, так і поняття самої соціальної політики церкви, складові елементи, категорії та ін. З точки зору соціально вчення церкви, можна дійти висновку, що духовні та соціальні процеси, які відбуваються на рівні церковних парафій горизонтальних зв'язків, ефективно впливають на розвиток процесів державотворення та усього громадянського суспільства в Україні.

Щоб накреслити перспективи розвитку соціальної політики православних церков України в умовах викликів глобалізації, спробуємо окреслити понятійну рамку

самого поняття "соціальна політика церкви". Соціальна політика церкви є системою духовних, соціальних управлінських, регулятивних способів і форм діяльності християн (релігійних громад), сукупністю теологічних принципів, рішень і дій християнства, що втілюються в соціальних програмах і соціальній практиці релігійних громад, суспільних об'єднань з метою задоволення соціальних потреб людської особистості, збалансування духовних та соціальних інтересів релігійних інститутів, людини, соціальних груп суспільства, досягнення соціальних цілей, розв'язання соціальних завдань, формування соціальних цінностей.

Соціальна політика церкви у широкому розумінні — це система громадських та індивідуальних способів і форм християнської діяльності, спрямованих на створення умов для всебічної самореалізації соціального потенціалу християнина у світлі біблійного одкровення та священного передання церкви [2, 3, 10].

Наголосимо, що соціальна політика церкви — складова священної місії християнства у світі, яку проводять церковні структури (синодальні відділи, єпархії, релігійні громади) та громадські організації (братства, згромадження, духовні центри). Соціальна політика церкви покликана через призму священного передання та святого письма розв'язувати духовні й соціальні суперечності в житті суспільства. Історичний досвід України та інших держав світу свідчить, що там, де діяльність релігійних організацій незначна, створюються передумови для тотальної зневіри, корупції, релятивізму, соціальної нерівності, духовної апатії, падіння духовності та духовно-морального регресу [2, 8, 10].

Місія церкви в умовах процесів глобалізації потребує розробки і реалізації відповідної моделі соціального управління, що ґрунтується на використанні знань з релігії, соціології, державного управління, економіки, філософії, теології. "Вибудовується такий порядок пріоритетів: людина, сім'я, церква, суспільство, держава, світове співтовариство" [17, с. 73]. Якщо найближчим часом церковне керівництво, богослови, світські вчені, віруючи християни не докладуть зусиль у напрямі розбудови соціальної політики церкви, цілком імовірно, що релігійні громади будуть приречені на майбутнє ізоляціоністське життя на периферії розвитку глобального світу.

Потрібна теологічна розробка соціальної концепції церкви, яка б ураховувала як загальносвітові тенденції, так і релігійні особливості церковного розвитку. Ця концепція, на наш погляд, має містити сучасні досягнення теології, соціальної доктрини церкви, соціології, державного управління, філософії, політології, психології, соціальної роботи, соціальної політики та інших наук. Ключовими словами даної концепції мають бути: Бог, людина, церква, соціальне служіння, творчість, особистість, свобода, право вибору, плюралізм, здатність творити, наука, відповідальність за ближніх, справедливість, милосердя, повага, гідність.

Відомий український вчений, релігійний мислитель, засновник МКА та МАУП, професор Г. В. Щокін акцентує увагу на тому, що основним завданням сучасної науки є пошук раціональних засад прийняття політичних рішень, розробка практичних рекомендацій із соціального управління, усунення соціальних конфліктів [19, 20]. Він пише: "Новий підхід до розуміння соціальної історії дає змогу створити несуперечливу модель суспільного розвитку і на її основі запропонувати оптимальну систему соціального управління" [19, с. 8].

Політичні, соціальні та економічні трансформації України поступово зумовлюють розуміння необхідності пріоритетного розвитку соціальної доктрини християнства, соціального служіння та соціальної політики церкви, бо без цього просто неможливе створення сприятливих умов життєдіяльності сучасного суспільства. Тому сьогодні стає дедалі зрозумілішим, що важливим чинником розвитку теологічної

науки в Україні є встановлення діалогу соціального вчення церкви та державного управління.

На нашу думку, соціальна політика українських православних церков формує гуманітарне поле українського державотворення. В ході проведеної розвідки визначено, що провідним трендом модернізації соціальної політики церкви є встановлення конструктивного діалогу держави та церкви. Важливість та необхідність ґрунтовного наукового дослідження соціальної політики православних церков в Україні полягає в тому, що соціальна робота церковних парафій є важливим фактором розбудови української держави. Головним у цьому контексті є те, що розробка та зміцнення соціальної політики церкви — це фундамент теологічного, філософського й соціологічного дискурсу та стратегічний ресурс розвитку інститутів самої церкви. Соціальна політика церкви набуває особливого значення як для інститутів громадянського суспільства в Україні, так і для української держави.

Джерела

1. Алфьоров М. А. Соціальна політика в Україні: навч. посіб. / М. А. Алфьоров, В. І. Альохін, І. П. Бідзюра, О. Г. Карпенко. – К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2014. – 272 с.
2. Гавриїл (Я. В. Кризина), архім.; Діонісій Мартишин, прот. Соціальне служіння Православної Церкви в умовах викликів сучасного світу: монографія / Я. В. Кризина, Д. С. Мартишин. — К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2018. — 254 с.
3. Гавриїл (Я. В. Кризина), єп.; Діонісій Мартишин, прот. Вступ до православної теології: Посібник. — 2-ге вид., перероб. і допов. / Я. В. Кризина, Д. С. Мартишин. — К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2019. — 296 с.
4. Головатий М. Ф. Політичне життя: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2013. – 510 с.
5. Головатий М. Ф. Людина і політика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2012. – 352 с.
6. Климанська Л. Д., Савка В. Є., Хома Н. М. та ін. Соціальна політика: навч. посіб. — Львів: "Новий Світ-2000", 2014. — 318 с.
7. Крутій О. М., Радченко О. В. Публічний діалог в системі політичної культури демократичного суспільства [Текст] : Монографія / О. М. Крутий О. В. Радченко. — Харків: Вид-во АДНДУ, 2015. — 396 с.
8. Мартишин Д. С. Діалог Української Православної Церкви та суспільства у процесі політичних трансформацій України: монографія. — К.: ДП "Вид. Дім "Персонал", 2017. — 272 с.
9. Олександр (Драбинко), митрополит Переяслав-Хмельницький і Вишневський. Українська Церква: шлях до автокефалії. До дискусій навколо канонічного статусу, богослужбової мови та історії Української Церкви. — К.: Фонд пам'яті Блаженнішого Митрополита Володимира, ДУХ І ЛТЕРА, 2018. — 684 с.
10. Основи соціальної концепції Української Православної Церкви. — К.: Інформ. — вид. центр УПЦ, 2002. — 80 с.
11. Пеций Михаил, прот., Мартышин Дионисий, прот. Современные проблемы христианской философии истории: учебное пособие. – К.: ДП "Изд. дом "Персонал", 2016. – 124 с.
12. Політична модернізація: [підручник] / за ред. д. держ. упр., проф. В. Б. Дзюндзюка; д. держ. упр., доц О. В. Радченка; к. соц. н. О. А. Котукова. — Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2011. — 420 с.
13. Політичні партії як суб'єкт формування політико-управлінської еліти в умовах політичної модернізації: Навч. посіб. / Національна академія державного управління при Президентові України, Українське товариство сприяння соціальним інноваціям; Ред. кол.: Е. А. Афонін (голова), Ю. С. Ганжуров, В. В. Лісничий, О. В. Радченко. — К.: Парламентське вид-во, 2008. — 416 с.

14. Радченко О. В. Практикум з історії політичної думки України: навчальний посібник. / О. В. Радченко, С. В. Пробийголова, Н. В. Пробийголова. Харків : Асоціація докторів державного управління. — Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. — 352 с.
15. Радченко О. В. Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення: монографія. — Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2009. — 380 с.
16. Раметов И. А., Мартышин Д. С. Вклад русской религиозной философии в развитие социального учения Православной Церкви. – К.: ДП " Вид. дім "Персонал", 2016. — 124 с.
17. Черенков М. М. Європейська реформація та український євангельський протестантизм: Генетико-типологічна спорідненість і національно-ідентифікаційні виміри сучасності: Монографія. — Одеса: Християнська просвіта, 2008. — 566 с.
18. Чопей Богдан, Мартышин Дионисий, протоиерей. Основы социального учения Русской Православной Церкви: учеб. пособие. — К.: Духовно-просветительский Центр имени Святых Апостолов, ДП "Издательский дом "Персонал", 2013. — 306 с.
19. Щокін Г. В. Управління суспільним розвитком: загальна концепція. — К.: МАУП, 2005. — 184 с.
20. Щокін Г. В. Закони соціального розвитку і управління. — К.: МАУП, 2006. — 192 с.